

Ettepanekud Vabariigi Valitsusele

XIV Riigikogu koosseisu 2020. aasta sügisistungjärgul käsitleti Riigikogu kultuurikomisjonis ühe esmatähtsa teemana õpetajate järelkasvu ja õpetajaameti väärtustamise küsimusi. Selle raames kohtuti haridus- ja teadusministri ning ministeeriumi ametnikega, erinevate huvirühmade (sh ülikoolid, üliõpilased, kolmanda sektori ühendused) esindajatega ning küsiti ettepanekuid kõikidelt Riigikogu fraktsioonidelt. Kultuurikomisjoni ettepanekul arutati eelmise aasta novembris Riigikogu täiskogus õpetajaameti väärtustamist olulise tähtsusega riikliku küsimusena.

Õpetajakutse väärtustamine ning õpetajate järelkasvu tagamine vajab kõigi tasandite institutsioonide süsteemset koostööd. Valitsuse pädevuses on töötada välja tegevusplaan ning koordineerida selle elluviimist. Koolipidaja peab toetama koolijuhti ning viimase ülesandeks on vahetu motiveeriva ja õpetajat arvestava töökeskkonna loomine. Õpetajate järelkasvu tagamine sõltub koostööst koolikogukonna ja lapsevanematega, mistõttu tuleb tähelepanu pöörata ka laiemale ühiskondlikule foonile. Tegemist on kompleksse küsimusega, mille lahendamiseks tuleb kombineerida erinevaid meetmeid (töökoormus, töötasu, kooli juhtimine, õpetajaharidus jne).

Allpool on toodud Kultuurikomisjoni ettepanekud Vabariigi Valitsusele õpetajate järelkasvu ja õpetajaameti väärtustamise tagamiseks. Palume Vabariigi Valitsuselt 3. juuniks tagasisidet, missuguses osas olete meie ettepanekuid juba arvestanud ning mida kavatsete arvestada edaspidi oma tegevuste planeerimisel.

1. Koostada süsteemne tegevuskava õpetajate järelkasvu tagamiseks ja õpetajakutse populariseerimiseks

Õpetajate järelkasv peab olema seatud riiklikuks prioriteediks. Seejuures vajame esinduslikke uuringuid ühiskonna ootustest õpetajaametile. Haridus- ja Teadusministeerium peab oma poliitika kujundamisse kaasama õpetajaskonna esindajaid, sealhulgas eriti vastavate aineühenduste poolt volitatud pedagooge. Õpetajakoolitus vajab ühtset juhtimist ja koordineerimist, misjuures on oluline ka kohalike omavalitsuste kaasamine õpetajate järelkasvu kindlustamiseks. Kuigi paindlike õpiteede loomine ja võimaldamine õpetajaks saamisel on oluline, tuleb selgelt sõnastada põhimõtte, et koolis töötavad selleks tasemeõppes erialase ja pedagoogilise hariduse saanud õpetajad.

2. Töötada välja õpetajate ja tugispetsialistide karjäärirada, tagada neile (sh alushariduses) motiveeriv töökeskkond ning konkurentsivõimeline töötasu.

Õpetaja töökeskkonna ja karjääriraja kujundamine on esmalt kooli kvaliteetse juhtimise ja sisemise koostöö korraldamise küsimus. Selleks on vaja järjepidevalt tegeleda koolijuhtide kompetentside arendamise ja koolijuhtide sõltumatu akrediteerimisega. Õpetajate karjäär peab motiveerima arengut ja võimaldama nii vertikaalset kui horisontaalset edenemist. Õpetajate karjäärimudel ja täiendkoolitussüsteem peab toetama erialast arengut ning võimaldama enesetäiendust tööajast (sh mikrokraadide omandamine, õppesõidud, tasustatud vaba semester kindla aja järel). Õpetajat tuleb toetada heade koostöösuhete loomisel õpilaste ja lapsevanematega ning kooli kehtestatud reeglite ning kokku lepitud väärtuste eest seismisel.

Õpetaja töökoormuse (35 tundi nädalas) sisse peavad mahtuma kõik õpetaja korralised tööülesanded (sh tundide ettevalmistamine ja läbiviimine, tagasisidestamine). Täiendavate tööülesannete eest (sh olümpiaadideks ettevalmistamine, uuele töötajale mentoriks olemine, teise õpetaja asendamine jms) tuleb maksta lisatasu. Klassijuhataja tasu tuleb oluliselt suurendada. Töökoormust aitaks leevendada kontakttundide arvu vähendamine (15–16 tunnile),

tööülesannete jaotus, tehniliste ning õppetööga mitteseotud ülesannete vähendamine, digilahenduste arendamine. Kaasava hariduse nõuetega toimetulemiseks tuleb õpetajale tagada tugispetsialisti või abiõpetaja tugi. Läbi on vaja viia senise kaasava hariduskorralduse põhjalik kriitiline analüüs.

Õpetaja ja tugispetsialistide töötasu peab olema konkurentsivõimeline teiste kõrgharidusega spetsialistidega. Õpetajate töötasu tuleb siduda Eesti keskmise palgaga ja tõsta keskmisena kuni 1,4 kordseks. Samuti tuleb kaaluda õpetajate karjäärimudeli sidumist töötasuga. Õpetajate töötasu kontekstis peab muuhulgas pöörama tähelepanu muudele motivatsioonimehhanismidele (sh ameti eripärasid arvestav tervisekontroll, kultuuripakett, vajadusel KOV tugi eluaseme leidmiseks).

3. Luua täiendavad meetmed alustava õpetaja toetamiseks

Alustava õpetaja toetamine on oluline osa õpetajate järelkasvu ja õpetajate kooli jäämise tagamisel. Seetõttu on oluline, et alustavale õpetajale tagatakse jõukohased ülesanded, väiksem töökoormus (töötasu vähendamata), tasustatud kvalifitseeritud ja kogunud mentor, metoodikalane tugi (sh alustava õpetaja tugiprogramm) ning arvestuslik vaba aeg töötaja sees (nt üks päev nädalas) õppimiseks, metoodiliste materjalide koostamiseks, tundide ettevalmistamiseks jne. Tuleb töötada välja alustava õpetaja pakett, mis motiveeriks ja lihtsustaks tööle asumist ning tööle jäämist (sh eluaset, õppelaenu, õppevahendeid puudutavad soodustused, kohaliku omavalitsuse ja riigi stipendiumid).

4. Suurendada praktika ja pedagoogikaalaste ainete rolli õpetajakoolituses

Õpetajakoolituse õppekavad peavad sisaldama pedagoogikaalaseid aineid juba bakalaureusetasemel, et suurendada üliõpilaste huvi õpetajakutse vastu ning sisseelamist tulevasse õpetajaametisse. Koolipraktika roll bakalaureuseastmel vajab süsteemselt suurendamist koos sellega kaasneva praktikajuhendajate täiendava finantseerimisega.